

INTERNATIONAL JOURNAL OF ECONOMIC AND ADMINISTRATIVE ACADEMIC RESEARCH

Available online, ISSN: 2757-959X | www.ijerdersisi.com | Economic and Administrative Academic Research

FINANCIAL STATEMENT LITERACY AND EXAMINATION OF RATIO ANALYSIS WITHIN THE SCOPE OF THIS LITERACY

Sefa ONUT ^{*a}, Mehmet DEMİR ^b

**Corresponding Author*

ARTICLE INFO

Research Article

Received : 25/01/2024

Accepted : 26/02/2024

Keywords:

Financial Statement
Literacy, Financial
Statements, Ratio Analysis,
Financial Analysis

ABSTRACT

Financial statements, which are an output of the accounting information system, contain detailed information on the financial status and performance of companies. These financial statements provide detailed information on the assets - resources, income - expenses and cash flows, etc. of the companies. These tables are a crucial quantitative source for individuals and organizations to make economic decisions about their business. Therefore, it is crucial that the financial statements contain understandable, relevant, reliable, and comparable data. However, even if the financial statements possess these qualities, comprehending the information can be challenging as it primarily comprises numerical data. Financial statement literacy is crucial in addressing this issue. Therefore, it can be concluded that the accuracy of decisions made regarding the enterprise is directly proportional to the level of financial statement literacy. In summary, financial statement literacy is the ability of information users to comprehend, interpret and utilize financial statements in accordance with their requirements. Financial statement literacy requires more technical and detailed knowledge than financial literacy, although the two concepts are often confused. Financial statement literacy is included in financial literacy because of this reason. In this study, firstly, the importance and necessity of financial statement literacy are discussed. Ratio analyses are one of the financial analysis techniques used to obtain financial literacy. The tables under sub-headings summarize ratios, which are commonly used in financial analysis. The aim is to enable those who are literate in financial statements to access information on ratio analysis quickly and easily.

Uluslararası İktisadi Ve İdari Akademik Araştırmalar Dergisi, 4(1), 2024, 47-62

MALİ TABLO OKURYAZARLIĞI VE BU OKURYAZARLIK KAPSAMINDA ORAN ANALİZLERİNİN İNCELENMESİ **

MAKALE BİLGİSİ

Araştırma Makalesi

Geliş : 25/01/2024

Kabul : 26/02/2024

Anahtar Kelimeler:

Mali Tablo Okuryazarlığı,
Mali Tablolar, Oran
Analizi, Finansal Analiz

** Bu çalışma, Prof. Dr.

Mehmet DEMİR'in
danışmanlığında doktora
öğrencisi Öğr. Gör. Sefa
ONUT'un "Bilgi
Kullanıcıları Açısından
Mali Tablo Okuryazarlık
Düzeylerinin Karma
Yöntem İle Araştırılması:
Sivas İli Örneği" adlı
doktora çoğunlukla tezinden
yararlanılarak
hazırlanmıştır.

ÖZ

Muhasebe bilgi sisteminin bir çıktısı olan mali tablolar, işletmelerin finansal durumları ve performansları hakkında ayrıntılı bilgiler içermektedir. Bu tablolar, işletmelerin varlıkları-kaynakları, gelir-giderleri ve nakit akışları vb. hakkında detaylı bilgiler sunmaktadır. Bu tablolar, kişi ve kurumların işletmeyle ilgili ekonomik kararlar alırken faydalanabileceği en önemli nicel kaynaklardan biridir. Bu yüzden mali tablolarda yer alan verilerin anlaşılabilir, ihtiyaca uygun, güvenilir ve karşılaştırılabilir olması çok önemlidir. Ancak mali tablolar bu niteliklere sahip olsa bile hemen hemen tamamen rakamlardan oluşan bu bilgileri anlamak/okuyabilmek kolay değildir. İşte mali tablo okuryazarlığı, bu sorunun çözümünde anahtar rol oynamaktadır. Dolayısıyla işletmeyle ilgili olarak alınan kararların isabet derecesinin mali tablo okuryazarlık düzeyi ile paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür. Özetle mali tablo okuryazarlığı, bilgi kullanıcılarının mali tabloları anlama, yorumlama ve ihtiyaca uygun olarak kullanma yeteneği olarak ifade edilebilir. Her ne kadar çoğu zaman finansal okuryazarlık kavramı ile karıştırılsa da mali tablo okuryazarlığı, finansal okuryazarlığa göre daha teknik ve detaylı bilgiyi gerektirmektedir. Bu sebeple mali tablo okuryazarlığı finansal okuryazarlığı da kapsayan bir nitelik taşımaktadır. Bu çalışmada, öncelikle mali tablo okuryazarlığının önemine ve gerekliliğine değinilmiştir. Ardından bu okuryazarlığı elde etme yollarından biri olan finansal analiz tekniklerinden oran/rasyo analizleri üzerinde durulmuştur. Finansal analizde sıklıkla kullanılan oranlar, alt başlıklar halinde ve özetlenmiş olarak tablolara aktarılmıştır. Böyle yapmakla mali tablo okuryazarının, oran analiziyle ilgili bilgilere hızlı ve kolay bir şekilde ulaşması amaçlanmıştır.

^a sonut@cumhuriyet.edu.tr <https://orcid.org/0000-0002-8196-0964>

^b mehmetdemir@cumhuriyet.edu.tr <https://orcid.org/0000-0003-1796-7974>

GİRİŞ

Mali tablolar, bir işletmenin finansal durumu ve performansı hakkında bilgileri sunmaktadır. Bu tablolar işletmelerin varlıkları, kaynakları, gelir ve giderleri nakit akışları vb. hakkında detaylı bilgileri içermektedir.

Mali tabloların doğru şekilde analiz edilmesi, yöneticilerin, yatırımcıların ve diğer paydaşların bilinçli ve stratejik seçimler yapmasına yardımcı olur. Böylece alınacak kararların isabet derecesi artacaktır.

Mali tablo okuryazarlığı¹ bireylerin, mali tabloları anlaması, yorumlaması ve ihtiyaca uygun olarak kullanması şeklinde ifade edilebilir. Mali tablolardan hareketle, işletmelerin kârlılığı, likiditesi, finansman yapısının uygunluğu, varlıkların etkinliği vb. birçok veriye ulaşmak mümkündür. Bu verilere ulaşmak (analiz etmek) için çoğunlukla basit işlemler yapılır. Ancak önemli olan elde edilen sonucu yorumlayabilmektir. İşte bu noktada mali tablo okuryazarı olmak kendini gösterecektir.

Bu çalışmada, öncelikle mali tablo okuryazarlığına yönelik bilgiler verilmiştir. Ardından mali tablo okuryazarlığı elde etmede çok önemli rol oynayan finansal analiz tekniklerinden Oran/Rasyo Analizi Tekniği incelenmiş ve bu okuryazarlık kapsamında ele alınmıştır. Sıklıkla kullanılan finansal oranların temel anlamı, nasıl hesaplandığı ve yorumlandığı özet bir biçimde tablolar halinde okuyucuya sunulmuştur. Bu şekilde sunumdan amaç, ilgili kişi tarafından daha az bir emekle bu bilgilerin elde edilmesini sağlayabilmektir.

1. MALİ TABLOLARIN ÖNEMİ VE MAHİYETİ

Kavramsal Çerçeve madde 12’de finansal tabloların amacı çeşitli kullanıcıların ekonomik kararlar verirken faydalanmaları için işletmenin finansal durumu, performansı (faaliyet sonuçları) ve finansal durumundaki değişiklikler hakkında bilgi sağlamak olarak ifade edilmiştir. Bu amaca uygun olarak hazırlanan finansal tablolar kullanıcıların büyük bir kısmının ihtiyaçlarını karşılar bir nitelik arz edecektir. Ancak bu tabloların çoğunlukla tarihi verileri gösterdiği ve para ile ifade edilemeyen (finansal olmayan) bilgileri içermediği (md. 13) unutulmamalıdır. Tahakkuk esasına göre yürütülen muhasebe işlemleri geleceğe dönük bazı nakit giriş ve çıkışları hakkında bilgi sunar (md. 15) (kgk.gov.tr); ancak bu bilginin çok sınırlı olduğunu söylemek mümkündür. TTK madde 515’te de Dürüst Resim İlkesi başlığı altında Kavramsal Çerçeve’de açıklanan finansal tabloların niteliksel özelliklerine vurgu yapılmıştır (mevzuat.gov.tr).

İşletme yönetimin başarılı olmasındaki faktörler arasında, muhasebe bilgi sisteminin sürece uygun şekilde kurulması büyük önem arz etmektedir. Karar alıcıların yerinde ve doğru karar almaları, bilginin kalitesine bağlıdır. Kaliteli muhasebe bilgisinin en önemli özellikleri ise anlaşılabilir, ihtiyaca uygun (ilgili), güvenilir ve karşılaştırılabilir (TMS Kavramsal Çerçeve md. 24) olmasıdır (kgk.gov.tr). Mali tabloların bu niteliksel özellikleri yansıtma ve karar vericilerin muhasebe bilgi düzeyine bağlı olarak kararların isabet yüzdesi artacaktır. Zira yanlış bir veri seti ile doğru karar almak mümkün değildir.

Muhasebe bilgi sisteminin bir çıktısı olan mali tablolar işletmenin özellikle finansal ve faaliyet durumlarını özetlemektedir. Bir işletme hakkında bilgi edinmek istendiğinde temel tablolardan bilanço (finansal durum tablosu) ve gelir tablosuna (faaliyet durum tablosu) bakmak gereklidir. Hemen üstte bahsedilen kaliteli muhasebe bilgisinin özelliklerini sergilemesi halinde bu tabloların karar almada öneminin artacağı şüphesizdir.

¹ Finansal okuryazarlıkla karıştırıldığı ve/veya karıştırılabileceği düşüncesiyle yazarlar tarafından, finansal tablo okuryazarlığı yerine “mali tablo okuryazarlığı” ifadesi daha uygun bulunmuştur.

3568 sayılı meslek kanununun çalışma usul ve esasları yönetmeliği 48. Maddesi muhasebeyi “*kurum ve kuruluşların ekonomik faaliyetlerinin rakamsal kayıtlarını düzenler, bu bilgileri faaliyetler ve sonuçları ile ilgililere doğru ve açık şekilde iletir*” şeklinde tanımlamıştır (www.ismmmo.org.tr). Bu tanımdan da görüleceği gibi SMMM’ler bilgilerin doğru ve açık olmasından sorumludurlar. Fakat bu durum SMMM’ye, bilgi kullanıcılarının bilgiyi nasıl kullanacağı hakkında yol veya yöntem izlemeleri konusunda bir sorumluluk yüklememektedir. Mali tabloların düzenlenmesinde uyulmak zorunda olunan kanun, yönetmelik, tebliğ vb. birçok yapı vardır. Ayrıca muhasebe işlemleri ve finansal tabloların düzenlenmesinde muhasebe temel kavram ve ilkeleri de dikkate alınmalıdır.

Mali tabloların düzenlenmesindeki asıl amacın yasal bir yükümlülüğün yerine getirilmesi olduğunu ortaya koyan çalışmaların (Kalmış, Dalgın 2010: 126) varlığı bu tablolara atfedilen önemi azaltmaz. Bu şekilde düşünen işletme sahip ve yöneticilerinin görüşleri işletmelerinin büyümesi ve kurumsal yapıya bürünmesiyle birlikte 180 derece değişmektedir veya değişecektir. Mali tablolara gereken önemi vermeyenler aslında mali tabloların yasal bir zorunluluğun yerine getirilmesinin ötesinde anlam ifade ettiğini de bilmektedirler.

Kuşkusuz mali tabloların önemi, sundukları finansal bilgilerden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla bu tablolarda sunulan bilgilerin tam ve doğru olması alınacak kararları doğrudan ve büyük oranda etkileyecektir. İşletmelerin finansal ve faaliyet durumları/pozisyonları açısından sağlıklı olup olmadıklarını özet halinde sunan bu tabloları bir hastaya ait kan vb. sonuçlara benzetmek mümkündür. Hastaya ait sonuçlar eksik veya yanlış ise ona sunulacak tedavi yöntemlerinin tespiti ve uygulama biçimi de yanlış olacak ve hasta şifa yerine belki çözümü imkânsız sorunlarla karşılaşacaktır. Bu verilerin tam ve doğru olması ne kadar önemli ise işletmenin durumunu ortaya koyan mali tablolar da bir o kadar önemlidir. Yanlış, hatalı, hileli, manipüle edilmiş verilerle dolu olan mali tablolar, onlara dayanarak alınacak vergi, yatırım, kredi gibi kararların, seçilecek yöntemlerin, belirlenecek politikaların vb. kısaca reçetenin yanlış yazılmasına sebep olacaktır.

Bir başka husus da finansal tabloların düzenlenmesinin asıl ihtiyacın giderildiği anlamını taşımayacağıdır. Finansal tabloların düzenlenmesi kadar, tabloların analiz edilmesi ve yorumlanması ciddi önem arz etmektedir. Çünkü analiz sonucunda bulunan rakamların ve ulaşılan değerlerin tek başına bir anlamı bulunmamaktadır. Asıl fark oluşturan durum bu değerlerin ne anlam ifade ettiğini bilmek, bu verileri doğru okuyabilmek ve doğru kararlar alabilmektir. Bu da mali tablo okuryazarlığının varlığı ve düzeyiyle doğrudan ilgilidir.

2. MALİ TABLO OKURYAZARI OLMANIN ÖNEMİ

Mali tablo okuryazarlığı; asgari muhasebe ve finans bilgisine sahip kişilerin, mali tablolara bakmak suretiyle işletmelerin finansal ve faaliyet durumları hakkında bir görüşe, karara ve düşünceye sahip olabilmeyi ifade eden bir okuryazarlık türüdür. Bu okuryazarlıkta önemli olan husus temel muhasebe ve finans bilgisine sahip olunması gereğidir. Aksi halde çok teknik bir alan olan muhasebe ve finans bilgileri anlaşılacaktır.

Mali tabloların düzenlenmesi kadar işletmelerde yürütülen faaliyetlerin ne derece başarılı ve verimli olduğunun tespiti ve analiz sonucunda elde edilen sonuçların anlamlandırılması ve yorumlanması önemlidir. Bunun için bilgi kullanıcılarının mali tablo okuryazarlık düzeylerinin yeterli bir seviyede olması gereklidir. Örneğin krediye başvurma kararları, kredi taleplerinin değerlendirilmesi, ödenecek vergilerin hesaplanması, yatırım ve ortaklık-birleşme gibi kararlar mali tablolara dayanılarak alınacak kararlardan bazılarıdır. Mali tablo okuryazarlığının önemi bu gibi kararlarla karşı karşıya kalındığında daha da artmaktadır. Mali tablo okuryazarlık düzeyi yükseldiğinde alınacak kararların isabet derecesi yüksek; aksi halde düşük olacaktır.

Basit ve bileşik faiz hesabı yapabilmek, en uygun yatırım seçeneğini belirlemek, enflasyonun etkilerini ve paranın tasarruf için elde tutulmasının gerekli olduğunu bilmek, uzun vadeli düşünmeyi ve buna uygun finansal davranış geliştirmeyi yapabilmek gibi konular finansal okuryazarlık düzeyinin tespiti için ele alınmaktadır (foy.tbb.org.tr). Mali tablo okuryazarlığı ise bu kapsamdaki finansal okuryazarlıktan çok farklı ve onun üstünde bir nitelik arz etmektedir. Bir diğer ifade ile mali tablo okuryazarlığı bilanço ve gelir tablosunda yer alan bilgileri anlamayı, analiz etmeyi ve yorumlamayı ifade etmektedir. Dolayısıyla mali tablo okuryazarı olan birinin aynı zamanda finansal okuryazar olduğu söylenebilir. Ancak tersi durum için aynı kesinlik söz konusu değildir.

Bir bilgi kullanıcısının mali tablo okuryazarı olup olmadığı bilanço ve gelir tablosu gibi temel mali tabloları anlama, yorumlama ve karar verme becerisiyle anlaşılacaktır. Örneğin

Bilançoya baktığında;

- ✓ Varlıkların ve kaynakların burada yer aldığını,
- ✓ İşletmenin mali durumunun bu tablo ile özetlendiğini,
- ✓ Dönen varlıkların en çok bir yıl, duran varlıkların ise bir yıldan daha uzun sürede paraya dönüşebileceğini,
- ✓ Kısa vadeli borçların bir yıl, uzun vadeli borçların ise bir yıldan daha uzun sürede ödenmesi gerektiğini,
- ✓ İşletme sahip ve ortaklarına ait sermayenin öz kaynaklarda gösterildiğini ve
- ✓ Net çalışma (işletme) sermayesini hesaplamak için bu tabloya bakılması gerektiğini,

Gelir tablosuna baktığında;

- ✓ Kârın büyüklüğünün değil hangi faaliyetler sonucunda ortaya çıktığının daha önemli olduğunu,
- ✓ Satış iskontolarının yıldan yıla artmasının işletmede pazar/satış sorununa işaret ettiğini,
- ✓ Faiz, kambiyo kârları vb. net kâra katkısının çok fazla olmasının uygun olmadığını,
- ✓ Kârın daha çok asıl faaliyetlerden oluşmasının işletme başarısının sürdürülebilirliği açısından önemli olduğunu,
- ✓ Satıştan iadelerin yıldan yıla artığında ürün kalitesinin sorgulanması gerektiğini,
- ✓ Kârın oluşumunda olağandışı faaliyet gelirlerinin süregelen fazlalığının sorun olabileceğini,
- ✓ Sadece nakit değil tahakkuk eden gelir ve giderlerin de yer aldığını,

Ayrıca;

- ✓ Varlıkların nasıl finanse edildiğini öğrenmek için bilançonun analiz edilmesinin gerektiğini,
- ✓ Dönen varlıkların, kısa vadeli borç ödeme gücünü gösterdiğini,
- ✓ Duran varlıkların ediniminde özkaynak ağırlıklı finansman tercihinin daha uygun olduğunu,
- ✓ Dönen varlıkların kısa vadeli, duran varlıkların ise uzun vadeli borçlarla finanse edilmesi gerektiğini,
- ✓ Stok devir hızının yüksek olmasının işletmenin kârını olumlu yönde etkilediğini,
- ✓ Ticari alacakların satışlara oranla daha fazla artmasının, tahsilat konusunda sıkıntıya yol açacağını ve
- ✓ Satışların artışının kârlılığın yükselmesinin en belirgin göstergesi olmadığını vb.

bilen bir bilgi kullanıcısının mali tablo okuryazarlık düzeyinin çok yüksek olduğu ve doğru kararlar alacağı söylenebilir. Böylece kaynaklar hem mikro (işletme) hem de makro

(ülke-bölge) düzeyde verimli bir biçimde kullanılacak ve ekonomik gelişim daha çabuk ve yaygın olacaktır.

3. MALİ TABLO OKURYAZARI OLMANIN YOLLARI

Mali tablo okuryazarlığını elde etmenin çeşitli yolları vardır. Bunlardan en bilinen ve yaygın olanı bu okuryazarlığın temelini verildiği örgün ve yaygın eğitim-öğretim kurumlarının ilgili bölümlerinde tahsil görmektir. Ancak birçok işletme sahibi ve yöneticisinin elde ettiği eğitim, yaptığı işin finansal çerçevesine dönük bilgilerin verildiği bölümlerin müfredatından çok uzaktır. Örneğin matematik, psikoloji, mühendislik gibi muhasebe ve finans bilgilerinin hemen hiç verilmediği bölümlerden mezun olmuş bir kişi işletmenin yöneticisi veya sahibi olabilmektedir. Bu şekilde yönetici veya işletme sahibi olan binlerce kişi vardır. Bu kişiler yüzlerce personelin, milyonlarca liralık işlerin, çok önemli kararların ağır sorumluluğunu yüklenmektedirler. Bu yüklerinin hafifletilmesinde mali tablo okuryazarlığının payı çok büyüktür.

4. ORAN ANALİZLERİNİN MALİ TABLO OKURYAZARLIĞI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Mali tablo okuryazarlığını elde etmede en önemli yollardan biri finansal analiz tekniklerini bilmektir.

Yoğun ve yaygın olarak kullanılan finansal analiz teknikleri 4 başlıkta toplanabilir (Omağ 2014: 69);

1. Oran – Rasyo Analizleri
2. Trend Analizi (Eğilim Yüzdeleri)
3. Dikey Yüzdeler Analizi
4. Karşılaştırmalı Mali Tablolar Analizi (Yatay Analiz)

Bu çalışmada, sıralanan analiz tekniklerden, işletme içi ve dışı bilgi kullanıcıları tarafında çeşitli amaçlar için sıklıkla kullanılan oran analizi hakkında bilgiler verilecektir. Bu bilgiler tablolar aracılığı ile verilmeye çalışılacaktır. Her bir oran tablolara aktarılacak ve ne anlama geldikleri özet/sadeleştirilmiş olarak sunulacaktır. Amaç, aynı başlıktaki oranları bir tabloda, topluca ve sadeleştirilmiş olarak vermek ve bu sayede kullanıcılara kolaylık sağlamaktır.

5. ORAN - RASYO ANALİZLERİ

Oran ifadesi birbiriyle ilişkili veya ilişkisiz en az iki rakam arasındaki istatistiki durum olarak ifade edilebilir. Bu rakamlar kullanılarak çok sayıda farklı analizler yapılabilir. Yalnız burada önemli olan rakamların birbirleriyle oranlanması ve bir değere ulaşılması değil, ulaşılan sonuçların ne anlama geldiğinin yorumlanabilmesidir. Bulunan oranlar yorumlanabildiği takdirde faydalı hale gelebilir. Yöntemin analiz kısmı kolay ve standart; fakat yorum kısmı o kadar kolay ve standart değildir. Aynı oran farklı bilgi kullanıcılarında farklı yorumlanabilir. Bilgi kullanıcısının deneyimi, mali tablo okuryazarlık düzeyi, ekonomik konjonktür, kararın türü vb. durumlar yorum farklılığına yol açacaktır.

Bir diğer husus ise oranların tek başlarına kullanılıp kullanılmayacağıdır. Örneğin cari oranın 2 çıkması işletmelerin kısa vadeli borç ödeme gücü açısından yeterli görülebilir; fakat cari oranın tek başına genel bir durumun tespiti için kullanılması yeterli olmayacaktır (Akgüç 1995: 317). Bu oranın yanında likiditeyi ölçen ve ilgili oranları destekleyen oranların ve hesaplamaların yapılması gereklidir.

Genel olarak oran analizinde aşağıdaki durumların dikkate alınması önemlidir (Demir ve Alpan, 2012:74-75):

- Anlamsız oran kullanmaktan kaçınmalıdır.
- Oranlar doğru ve amaçlara uygun bir biçimde yorumlanmalıdır.
- Oranlar üzerindeki mevsimlik ve konjonktür hareketlerinin etkileri yorumda dikkate alınmalıdır.
- Oranlardaki değişikliklerin sebepleri ve işletme açısından taşıdığı önem doğru belirlenmelidir.
- Oranlardaki değişimler ek bilgilerle desteklenerek yorumlanmalıdır.
- Oranlar değerlendirilirken, işletmenin kendi geçmiş yıllar bilgileri yanında sektörün genel gidişi de dikkate alınmalıdır.
- Oran analizi ile işletmenin geçmiş performansı değerlendirilirken, gelecekle ilgili ipuçları yakalamak bir hedef olmalıdır.
- Finansal tablolara yansımaya ancak, işletmenin karşı karşıya kalmış olduğu veya karşılaşılabileceği riskler de dikkate alınmalıdır.
- Oranlardaki değişimler, mutlak rakamlardaki değişimler de dikkate alınarak yorumlanmalıdır.

Bu şartlara uyulması halinde mali tablo okuyazarının oran analizlerindeki başarısı yüksek olacaktır.

Mali tablolardan hareketle hesaplanan oranlar bilgi kullanıcıları için büyük önem arz etmektedir. Hesapların birbirleri ile bağlantılarını ve birbirlerine olan etkilerini değerlendirebilmek için oranlar kullanılmaktadır. Bilgi kullanıcıları farklı bilgi türlerine ihtiyaç duyduğundan, ihtiyaca uygun birçok oran hesaplanmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir (Gündoğdu 2021: 134):

- Likidite Oranları,
- Etkinlik (Faaliyet-Verimlilik) Oranları,
- Mali Yapı Oranları,
- Kârlılık Oranları ve
- Piyasa Performans Oranları

Aşağıda oran analizinin alt bileşenler açısından açıklamalarına yer verilmiştir.

5.1 Likidite Oranları

Likidite oranları işletmelerin ellerinde bulunan likit (nakit ve benzeri) varlıklar ile kısa vadeli yükümlülüklerini karşılayabilme yeteneğini göstermekte (Gündoğdu 2021: 138) olup genellikle likidite riskini tespit etmek ve işletmenin faaliyetlerini yürütmek için gerekli olan çalışma sermayesinin yeterliliğini öğrenmek amacıyla hesaplanmaktadır.

Likidite oranları, işletmelerin kısa vadeli borçlarını ödeme kabiliyetini ve finansal zorluklara karşı ne kadar dirençli olduklarını anlamaya yardımcı olacaktır. Yüksek likidite oranları işletmelerin kısa vadeli borçlarını ödemede zorlanmayacağını, düşük likidite oranları ise işletmenin kısa vadeli borçlarını ödemekte zorlanacağını göstermektedir. İşletmelerin finansal başarısı için likidite oranlarının hassasiyetle takip edilmesi ve en uygun şekilde yönetilmesi önem taşımaktadır.

Likidite oranları ve likiditeyi destekleyen oranlar bir bütün halinde Tablo 1² ve Tablo 2 ile gösterilmiştir. Oranların anlamlarına yönelik açıklamalar için çeşitli kaynaklardan (Akdoğan, Tenker 2001: 603-639; Arat 2005: 93-141; Gündoğdu (Ed.) (2021): 138-155;

² Bütün tablolar tarafımızdan geliştirilmiştir.

Çabuk, Lazol 2016: 204-235; Bakır, Şahin 2009: 132-148; Bektöre, Çömlekçi, Sözbilir 2015: 156-167; Çetiner 2000: 139-147) yararlanılmıştır³.

Likidite oranlarından yaygın olarak kullanılanlar Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1: Oran Analizinde Yaygın Kullanılan Likidite Oranları

Oran Türü/Temel Amacı	LİKİDİTE ORANLARI Temel olarak, işletmenin kısa vadeli borç ödeme gücünü gösterir.
Alt Bileşenler	
Cari Oran	$\frac{\text{Dönen Varlıklar}}{\text{KVYK}}$
Bu oranın bulunmasındaki amaç hem işletmenin kısa vadeli borç ödeme kabiliyetinin değerlendirilmesi hem de net işletme sermayesinin yeterli olup olmadığının tespit edilmesidir. Oranın en az 1 çıkması halinde her bir birimlik kısa vadeli borca karşılık, 1 birimlik dönen varlığın olduğu kabul edilir. Bu durum işletmelerin hareket kabiliyetini azaltacaktır. Cari oranın 2 olması istenir. Gelişmekte olan ülkelerde 1,5 seviyesi de normal karşılır. Oranın beklenen seviyeden aşağı olması istenmese de ekonomik konjonktüre uygun şekilde bu değer değişebilecektir. Üçüncü derece likiditeyi gösterir.	
Asit-Test (Likidite) Oranı	$\frac{\text{Dön. Var. – Stoklar}}{\text{KVYK}}$
Bu oran yorumlanırken işletmenin içinde bulunduğu sektör dikkate alınmalıdır. Genellikle sektörler arasında değişkenlik gösterse de oran değerinin 1 olması arzu edilir. Stokların satılmadığı durumda kısa vadeli borcun ödenme kabiliyeti için bu oran hesaplanır. İşletmelerde asit-test oranının düşük olması alacak devir hızının yüksek olması ile telafi edilebilir. İkinci derece likiditeyi gösterir.	
Nakit Oran	$\frac{\text{Dön. Var. – Stokl. – Alac.}}{\text{KVYK}}$
Bu oran hem stokların satılmadığı yani satışın durduğu hem de alacakların tahsil edilemediği durumlarda, işletmelerin kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü ifade etmektedir. Bu oranın genellikle 0,20’den büyük, 1’den küçük çıkması istenir. Oranın çok yüksek çıkması istenmez, çünkü bu durum varlıkların atıl bırakıldığı anlamını doğurmaktadır. Birinci derece likiditeyi gösterir. Ancak kredi kurumlarınca bu oranın çok yüksek olması istenir.	

Tablo 1’de likidite oranları izah edilmiştir. Tablo 2’de ise mali tablo okuyuzarlarının likidite oranlarının yorumlanmasında daha detaylı sonuçlara ulaşacakları ve analiz sonuçlarını daha detaylı açıklayacakları oranlar yer almaktadır.

Likidite oranlarını destekleyen diğer likidite oranları ise Tablo 2’de yer almaktadır.

³ Bu kaynaklar, çalışmadaki diğer tabloların düzenlenmesinde de kullanıldığından her tablo öncesinde tekrar yazılmamıştır.

Tablo 2: Oran Analizinde Likiditeyi Destekleyen Oranlar

Oran Türü/Temel Amacı	LİKİDİTEYİ DESTEKLEYEN ORANLARI Temel olarak, işletmenin kısa vadeli borç ödeme gücünü gösterir.
Alt Bileşenler	
Devamlı Sermayenin Bağımlılığı Oranı	$\frac{\text{Stoklar} + \text{Tic. Alac.} - \text{Tic. Borç.}}{\text{Devamlı Sermaye}}$
Bu oran devamlı sermayenin ne ölçüde kıymetlere bağlandığını göstermektedir. İşletmeler devamlı sermayelerini likiditesi düşük olan kıymetlere yönelttiklerinde, sermayelerinin bağlı kalmasına sebep olabilirler. Bu durum ise işletmelerin finansmana ihtiyaç duymasına yol açabilir. Bu oran, anlatılan sahnenin gerçekleşmesi durumunda işletmenin finansmana olan ihtiyacının şiddetini göstermektedir. Enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde bu oran daha anlamlı ve önemli hale gelmektedir.	
Stok Bağımlılık Oranı	$\frac{\text{KV Yük.} - \text{Hazır Değ.} + \text{Likit Var.}}{\text{Stoklar}}$
Eğer işletmenin asit – test oranı 1’den küçük çıkarsa bu oran hesaplanır. İşletmenin sadece stoklar ile kısa vadeli yabancı kaynaklarını karşılama kabiliyetini ölçmeye yarayan orandır.	
Net Çalışma Serm./ Faal. Sağl. Fonlr O.	$\frac{\text{Net Çalışma Sermayesi}}{\text{Faaliyetten Sağlanan Fon}}$
İşletmeler genel olarak net çalışma sermayeleri ile faaliyetlerinin devamlılığını sağlarlar. Bu oran işletmenin sadece faaliyetlerinin, net çalışma sermayesinin ne kadarlık kısmına tekabül ettiğini göstermeye yarayan orandır. Bu oranın bilinmesi aynı zamanda sermayenin satışlar ile arasındaki ilişkinin anlaşılır olmasına imkân tanıyacaktır. Sermaye artmadan satışın artması, işletmede riskin artmasına sebep olabilir. Bütün bu durumların daha anlaşılabilir ve öngörülebilir olması için bu oran kullanılmaktadır.	
Hazır ve Likit Değ. Nakdi Giderlere O.	$\frac{\text{Hazır Değ.} + \text{Likit Değ.}}{\text{Yıllık Beklenen Nakdi Gid.}}$
İşletmenin yıllık giderlerinin karşılanması için ihtiyaç duyulan tutarın işletmedeki nakit veya nakit benzerlerine bağımlılık oranının hesaplanması için kullanılan orandır.	
K. Vad. Yüküml. Faal. Sağl. Nakit Kayn. O.	$\frac{\text{KVYK}}{\text{Faal. Sağlanan Nakit Kay.}}$
İşletme faaliyetleri sonucunda elde ettiği kaynaklar marifetiyle kısa vadeli borçlarını ne kadar sürede karşılar sorusuna bu oran ile cevap bulunacaktır.	

5.2 Faaliyet (Etkinlik) Oranları

Rekabetin yoğun olduğu günümüz şartlarında işletmelerin, ellerinde bulundurduğu varlıklarını etkili ve verimli kullanmaları önemlidir. Şartlarını bilmeyen ve sermayeyi kullanma kabiliyeti olmayan işletme yöneticileri işletmelerini, varlıklarını yok etme riskine maruz bırakabilir. Bu riskin önüne geçmek ve varlıkların daha etkin ve verimli kullanılabilmesi için mali tablo verilerinin doğru değerlendirilmesi gerekmektedir.

Faaliyet, etkinlik, verimlilik ve devir hızı oranları olarak da bilinen bu oranlar, genellikle ilgili hesapların nakde dönüş süresini göstermektedir. Fakat faaliyet oranının yüksek olması tek başına yeterince anlamlı olmayabilir. Bu sebeple mali tablo okuryazarı, faaliyet oranlarının

yanında kârlılık oranlarına da dikkat etmeli ve bu oranları birlikte ele alarak yorumlamalıdır (Demir ve Alpan 2012:87).

Yaygın olarak kullanılan faaliyet oranları Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3: Yaygın Kullanılan Faaliyet (Etkinlik) Oranları

Oran Türü/Temel Amacı	FAALİYET (ETKİNLİK) ORANLARI	
	İşletmelerin faaliyetleri sonucu sermayelerini kullanma kabiliyetlerini gösteren oranlardır.	
Alt Bileşenler		
Stok Devir Hızı	$\frac{\text{Satışların Maliyeti}}{\text{Ort. Stoklar}}$	
<p>Bu oran, işletmenin bir dönemde stoklarını kaç kez elden çıkardığını/sattığını ifade eder. Oranın yüksek çıkması, işletmede satış/üretim sorunun olmadığı şeklinde yorumlanır. Ancak bu oran değerinin yüksekliğinin anlamı, karlılık oranlarıyla mukayese edildiğinde daha da belirgin olacaktır. Zira yüksek stok devir hızının, karları/karlılığı artırması beklenir.</p> <p>Bu oranın likidite oranlarında olduğu gibi standart bir düzeyi yoktur. İşletmenin sektörü, geçmiş yıl değerleri, bütçe değerleri vb. kıyaslamada birer ölçüt olabilir.</p> <p>Oranın sektör ortalaması ile kıyaslanması durumunda faydalı ve anlamlı sonuçlar çıkacaktır. İşletmenin stok devir hızı ve kârlılığı yüksek ise sektörde rekabet gücünün yüksek olduğu düşünülebilir. Firmada stok devir hızının yüksek olması piyasadaki talebe hızlı yanıt verebileceğini, fiyat güncellemesini kendi fiyatlamasına yansıtılabileceğini ve moda takibi gibi değişkenlere hızlı dönüş yapabileceğini gösterir. Fakat stok devir hızı yüksek olan işletmelerin dikkat etmesi gereken risklerde bulunmaktadır. Bunların başında stok alışı yaptığı mevkiine uzaklık veya stok temin sürelerinin uzun olması gelir. Satıcı işletmenin uzaklığı veya stok temin sürelerinin uzunluğu, firmaların sorun yaşamalarına yol açabilir.</p> <p>Stok devir hızının düşük olması ise, işletmelerin stok için depolama ihtiyacını artıracak, sigorta maliyetlerinin, demode olma sorunlarının ve/veya fiyat dalgalanmalarından olumsuz etkilenmelerin yaşanmasına zemin hazırlayacaktır.</p>		
Stok Devir Süresi	$\frac{\text{Ort.Stoklar} \times 365 \text{ Gün}}{\text{Satışların Maliyeti}}$ veya $\frac{365 \text{ Gün}}{\text{Stok Devir Hızı}}$	
Bu oran, üstteki oranın gün şeklinde ifade edilmiş halidir. Çıkan sonuç üstteki gibi yorumlanabilir.		
Alacak Devir Hızı	$\frac{\text{Kredili Satışların (veya Net Satışlar)}}{\text{Ort. Tic. Alacaklar}}$	
<p>Firmalar alacak devir hızlarının yüksek olmasını arzu ederler. Bu oran likidite oranlarının yorumunu tamamlayıcı oranlardan bir tanesidir. Kredi kuruluşları finansman kullandırmadan önce bu oranı hesaplamaktadırlar.</p> <p>İşletmenin alacaklarını bir yıl içerisinde kaç kere tahsil ettiğini görmeye yarayan orandır. Bu oranın bilinmesi firmanın kredili satışlarını düzenlemesine ve satış politikasını disipline sokmasına yarayacaktır.</p>		
Ortalama Tahsil Süresi	$\frac{\text{Kredili Satış Gel.}}{\text{Ort.Tic.Alacaklar}}$ veya $\frac{365 \text{ Gün}}{\text{Alacak Devir Hızı}}$	
Bu oran, üstteki oranın gün şeklinde ifade edilmiş halidir. Çıkan sonuç üstteki gibi yorumlanabilir.		

Nakit Döngüsü	Stok Devir Süresi + Tic. Al. Devir Süresi – Tic. Borç Ödeme Süresi
Bu oranın pozitif çıkması nakde olan ihtiyacın süresini ifade ederken negatif bir sonuç ise nakit fazlasının ne kadar süre elde kalacağını gösterir.	
Dönen Varlık Devir Hızı	$\frac{\text{Satışların Maliyeti}}{\text{Ort.Dönen Borçlar}}$ veya $\frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Dönen Varlıklar}} * 100$
Oranın yüksek olması işletmenin dönen varlık verimliliğinin yüksek olduğunu gösterir. Düşük çıkması ise dönen varlığın fazla olduğunu, yatırımların önemli olmayan geçici yatırımlara yöneltildiği göstermektedir. Oran, üretim işletmelerine nazaran hizmet üreten ve ticaretle uğraşan işletmeler için görece daha anlamlıdır. Dönen varlık devir hızı yüksek olan firmalar dönen varlıklarını yönlendirme konusunda daha şanslı iken oranı düşük firmalar daha riskli görülmektedir. Fakat bu durum da yatırımların elde edilecek karlılığın veya getirilerin daha düşük olması ihtimalini barındırmaktadır.	
Dönen Varlık Devir Süresi	$\frac{365 \text{ Gün}}{\text{Dön. Var. Devir Hızı}}$
Bu oran, üstteki oranın gün şeklinde ifade edilmiş halidir. Çıkan sonuç üstteki gibi yorumlanabilir.	
Duran Varlık Devir Hızı	$\frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ort. Duran Varlık}}$
Bu devir hızı işletmenin duran varlıklarını ne kadar verimli kullandığını belirlemeye yardımcı olur. Devir hızının düşük çıkması, işletmenin kapasitesinin tam olarak kullanılmadığını ifade etmektedir. Genellikle sanayi işletmeleri için devir hızının 2 olması tavsiye edilir. Bu devir hızı, işletmenin duran varlıklarından elde ettiği verimliliği ölçmeye yarayan bir göstergedir. Bu oran ticaret ve hizmet işiyle uğraşan işletmelerden ziyade üretim yapan işletmeler için daha önemlidir. Zira üretim işletmelerinde özellikle maddi duran varlık yatırımı çok yüksektir. Devir hızının yüksek çıkması ise olumlu olarak yorumlanır.	
Duran Varlık Devir Süresi	$\frac{365 \text{ Gün}}{\text{Duran Varlık Devir Hızı}}$
Bu oran, üstteki oranın gün şeklinde ifade edilmiş halidir. Çıkan sonuç üstteki gibi yorumlanabilir.	
Toplam Varlık Devir Hızı	$\frac{\text{Satış Geliri}}{\text{Ort. Toplam Var.}}$
Bu oranın düşük çıkması işletmenin mümkün olan kapasite ile çalışmadığını ifade etmektedir. Bir birimlik toplam varlığa karşılık gelen satış tutarını ifade etmektedir. İşletmelerde toplam varlık devir hızının yüksek olması karlılığın da yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu oranın yüksek çıkması kapasite kullanımındaki durumu da gösterecektir. Oran ne kadar yüksek olursa kapasite kullanımı da o oranda yüksek olacaktır.	
Toplam Varlık Devir Süresi	$\frac{365 \text{ Gün}}{\text{Top. Varlık Devir Hızı}}$
Bu oran, üstteki oranın gün şeklinde ifade edilmiş halidir. Çıkan sonuç üstteki gibi yorumlanabilir.	

Öz Sermaye Devir Hızı Oranı	$\frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Öz Kaynaklar}}$
Oranın yüksek olması firmanın öz sermayesinin optimum düzeyde kullanıldığı hakkında bilgi verir. Eğer oran istenenden yüksek çıkarsa öz sermayenin yetersizliği ve finansmanda genellikle yabancı kaynaklara yönelmiş olma durumunu ifade etmektedir. Sektör ortalaması ve önceki yılların verileri ile karşılaştırıldığında daha anlamlı olacaktır.	

5.3 Mali Yapı Oranları

Mali yapı (kaldıraç) oranları aracılığıyla işletmelerin mali yapıları hakkında genel bir durum tespiti yapılmaktadır. İşletmelerin ne kadar borç yükü altında olduğu veya olabileceği hesaplanmaktadır.

Bu oran ile işletmelerin yabancı finansmanlardan ne derece faydalandığı tespit edilebilir. Oran, karar vericilere finansman kullanma kararlarında yol gösterecektir. İşletmeler, bu oranların sonucuna göre öz kaynaklarını (sermayelerini) kullanmak veya borçlanmak konusunda bilinçli karar verebileceklerdir. Ayrıca işletmelerin borçlanmadan sadece öz kaynaklarını kullanarak faaliyet göstermeleri, sermaye riskini artırabileceğinden maliyetlerinin yükselmesine yol açabilir. İşletmenin sürdürülebilir olması ve sermaye riskinin düşürülmesi için sermaye/borç ilişkisinin doğru ve bir şekilde kurulması zorunludur.

Yaygın olarak kullanılan mali yapı oranları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4: Yaygın Kullanılan Mali Yapı Oranları

Oran Türü/Temel Amacı	MALİ YAPI ANALİZİ ORANLARI İşletmelerin finansal yapılarının analiz edilmesine yarayan oranlardır.
Alt Bileşenler	
Finansal Kaldıraç Oranı	$\frac{\text{Toplam Borç}}{\text{Toplam Var.}}$
Bu oranın 0,50 çıkması tercih edilir. Varlıkların ne oranda yabancı kaynaklar tarafından karşılandığını gösterir. Kredi verenler tarafından bu oranın düşük olması tercih sebebi olsa da işletme sahipleri tarafından faiz riski yüksek olmadığı durumlarda oranın yüksek olmasının bir sorun olmayacağını düşünebilirler.	
Toplam Borç / Öz Sermaye Oranı	$\frac{\text{Toplam Borç}}{\text{Toplam Öz Ser.}}$
Oranın 1 çıkması istenen bir durumdur. Oran eğer 1'den büyük çıkarsa kredi kullandıran tarafların işletme ortaklarından daha fazla sermayeyi kullandığı anlamını ifade eder. Bu durumun mevcudiyeti işletmenin faiz yükünün yüksek olduğunu gösterir. Karşılaşılan durum karşısında diğer yılların incelenmesi yerinde olacaktır.	
Kısa Vadeli Borç Oranı	$\frac{\text{KV Yük.}}{\text{Toplam Kay.}}$
Sanayi işletmeleri için bu oran genellikle %35 kabul görse de sektör ortalaması her zaman daha iyi bir kontrol mekanizması olacaktır.	
Kısa Vadeli / Uzun Vadeli Borç Oranı	$\frac{\text{KV Yük.}}{\text{UV Yük.}}$

Genellikle bu oranın 1 olması istense de sektör ortalamaları önem arz etmektedir.	
Faiz Karşılama Gücü	$\frac{\text{Faaliyet Karı}}{\text{Finansal Gid.}}$
Kredi veren işletmelerin özellikle hesapladığı bir orandır. Verilen krediye karşılık faizin geri dönüşünün olup olmayacağını görmek için hesaplanan/incelenen orandır. Bu oranın 7 olması istense de işletmenin içinde bulunduğu sektör ortalaması önemli bir unsurdur.	
Sabit Giderleri Karşılama Oranı	$\frac{\text{Net Faal. Kârı} + \text{Kira Ödemeleri}}{\text{Fin. Gid.} + \text{Kira Gid.} + \frac{\text{Anapara Ödemeleri}}{(1 - \text{Vergi Oranı})}}$
Bu oranı hesaplamamanın asıl amacı işletmenin faaliyetlerinin sabit giderleri karşılama gücünü görmektir. Bütün sabit giderlere ek olarak kurumlar vergisi de hesaba dâhil edilmektedir. Böylece işletmenin bütün giderleri ve faaliyet gelirleri oranlanmaktadır. Bu oranın 1 ve üzerinde olması arzu edilmektedir.	
Öz Kaynak / Aktif Toplam Oranı	$\frac{\text{Öz Kay.}}{\text{Aktif Top.}}$
İşletmeye kredi verenlerin güvende hissetmeleri adına yüksek oranın çıkması beklenir. Bu oranın yıllar itibari ile artması yöneticilerin başarısı olarak atfedilir. Gelişmiş ülkeler için bu oranın 0,50 olması yeterli görülürken gelişmekte olan ülkeler için bu oranın 0,40 olması normal karşılanmaktadır.	
Öz Sermaye / Topl. Borç Oranı	$\frac{\text{Öz Ser.}}{\text{Toplam Borç}}$
Bu oranın en az 1 olması istenir. 1'den az çıkması işletmenin finansman yükünün fazla olduğunu göstermektedir.	
Kısa Vad. Yüküml. /Topl. Yüküml.	$\frac{\text{KV Yük.}}{\text{Top. Yük.}}$
Genellikle bu oranın 0,30'un üzerinde olmaması istenir. Ülkemiz için kabul edilebilir oran ise genellikle 0,50 civarındadır.	
Otofinansman Oranı	$\frac{\text{Kâr Yed.} - \text{Birikmiş Zar.}}{\text{Ödenmiş Ser.}}$
Bu oran ne kadar büyük çıkarsa firmanın durumu için o nispette olumlu anlam çıkmaktadır.	
Duran Varlık / Öz Kaynaklar Oranı	$\frac{\text{Duran Var.}}{\text{Öz Kay.}}$
Bu oranın 1'den küçük çıkması arzu edilir. Öz sermayenin duran varlıklarda ne ölçüde bağlı olduğu bu oranla görülmektedir. Ayrıca yeni kurulmuş sanayi sektöründeki işletmeler için bu oranın %65 olması istenir. Bu oranın 1'den küçük çıkması duran varlıkların finansmanı için uzun vadeli yabancı kaynağın kullanıldığını da gösterir. İşletme faaliyetlerinde kullanılmak zorunda olan duran varlıkların öz kaynaklarla finanse edilmesi faiz yükünden kaçınmak isteyen firmalar için uygun kabul edilir.	

Duran Varlıkların Devamlı Sermayeye Oranı	$\frac{\text{Duran Var.}}{\text{Öz Kay. + UVYK}}$
Bu oranın 1'den küçük olması istenir; aksi durum, işletmenin duran varlıklarının kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse edildiği anlamına gelecektir ki bu durum işletmeyi zor durumda bırakabilir.	

5.4. Kârlılık Oranları

İşletmelerin faaliyetlerinin ve satışlarının kârlılığı için hesaplanan oranlardır. Bu oranlar üçüncü tarafların görmek istediği ve bulunduğu sektöre göre kıyaslanan oranlardır. İşletmenin finansal performansı, gelirleri ile maliyetleri ile net kârını göstermeye yarayan bu oranlar, mali tablo okuyuzarlarına işletmenin gelecekteki kârlılığı ve büyüme ihtimali hakkında finansal bilgiler sunacaktır.

Kârlılık oranları, işletmelerin mali performanslarının belirlenmesi ve stratejik kararlarda kullanılması açısından önemli bir göstergedir. Fakat sadece bu oranlardan elde edilen sonuçlar değil işletmelerin faaliyette bulunduğu sektör ortalamalarının bilinmesi de önemlidir. Ayrıca kârlılık oranlarının yanında diğer finansal oranların bilinmesi mali tablo okuyuzarlarının kararlarını güçlendirecektir.

Yaygın olarak kullanılan Kârlılık oranları Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5: Yaygın Olarak Kullanılan Kârlılık Oranları

Oran Türü/Temel Amacı	KÂRLILIK ORANLARI İşletmelerin faaliyetleri sonucunda ne kadar kârlı olduğunun görülmesi adına yapılan oranlamalardır.
Alt Bileşenler	
Brüt Kâr Marjı	$\frac{\text{Brüt Esas Faal.Kârı}}{\text{Net Satış Gel.}} \quad \text{Veya} \quad \frac{\text{Satış Gel.} - \text{Satışların Mal.}}{\text{Net Satış Gel.}}$
Bu oranın yorumlanmasında sektördeki diğer işletmelerin ortalamaları veya işletmenin önceki yıl verileri daha anlamlı bir sonuç elde etmeye yarayacaktır.	
Net Kâr Marjı	$\frac{\text{Net Kâr}}{\text{Net Satışlar}} \quad \text{Veya} \quad \frac{\text{Vergi Sonrası Net Kâr}}{\text{Satış Gel.}}$
İşletmenin her bir birimlik satışına karşılık ne kadar kâr elde ettiğini gösteren orandır. Bu oranın yüksek olması işletmenin başarısının bir göstergesi olabilir. Sermayenin alternatif kullanım alanlarından elde edilecek kârın ve ülkedeki enflasyon düzeyinin bu oranı yorumlarken göz önünde bulundurulması gerekmektedir.	
Öz Sermaye Kârlılığı	$\frac{\text{Net Kâr}}{\text{Öz Sermaye}}$
İşletme yönetiminin başarısını gösteren önemli oranlardan bir tanesidir. Yatırılan bir birimlik özsermaye ile kaç birimlik kâr elde edildiği bu oran ile hesaplanmaktadır.	
Aktif Kârlılığı (Yatırımın Verimliliği)	$\frac{\text{Net Kâr}}{\text{Toplam Aktif}}$

Bu oran, bir şirketin aktiflerini ne kadar verimli kullandığını gösterir. Yüksek bir oran aktiflerin veya yatırımların daha fazla kâr getirdiğine, düşük oran ise daha az kâr veya verimsiz kullanıma işaret edebilir. Bu oran ile varlıkların verimli olarak kullanılıp kullanılmadığı da belirlenebilir.	
Faaliyet Kârlılığı	$\frac{\text{Faal. Kâr}}{\text{Satış Gel.}}$
İşletmenin yürüttüğü faaliyetler içerisinde esas faaliyetin kâr oranının yeterliliği hakkında bilgi vermektedir.	
Esas Faaliyet Kârlılığı	$\frac{\text{Net Esas Faal. Kâr.}}{\text{Satış Gel.}}$
İşletmenin esas faaliyetlerine ne ölçüde başarılı olduğunu/kâr elde edildiğini gösteren orandır. Sonucun yüksek çıkması olumlu yönde yorumlanırken, net bir oran bulunmamaktadır. Daha anlamlı sonuçlara ulaşabilmek adına sektör ortalaması veya firmanın geçiş yıl verileri kullanılabilir.	
Ekonomik Rantabilite Oranı	$\frac{\text{Vergiden Önceki Kâr + Faiz Gid.}}{\text{Öz Kay. + Yabancı Kay.}}$
Bu oran ile işletmeye yatırım konusu olan fonların getirisi ölçülmektedir. Bu oran işletme yöneticilerinin dışardan sağlanan fonları verimli kullanıp kullanmadıkları hakkında bilgi vermektedir.	
İrrantabilite oranı	$\frac{\text{Dönem Zararı}}{\text{Dönem Başı Öz Kay.}}$
İşletme yürüttüğü işlemler neticesinde zarar uğradıysa bu zararın Öz kaynaklarda ne kadar tahribata sebep olduğunu anlamaya yarayan orandır.	

5.5. Borsa Performans Oranları

Borsa performans oranları, işletmelerin pazarlarında göstermiş olduğu kâr ve performansı göstermek için hesaplanmaktadır. Bilgi kullanıcıları için önemli olan bu oranlar yatırımcıların öncelikle baktığı oranlar arasındadır. İşletmelerin geçmiş performanslarına bakarak, gelecekteki performansları hakkında bilgi sahibi olmak ve tahminlerde bulunmak alınacak yatırım kararlarını etkileyecektir. Hisse başına kâr ve hisse başına temettü gibi oranlar yatırımcılar açısından önem arz etmektedir. Yatırımcılar genellikle bu oranlara bakarak işletmenin performansı hakkında yorum yapar ve işletmelerin gelecek dönemlerde yapabileceği performansları hakkında öngöründe bulunmaya çalışırlar. Sadece bu oranlara bakmak işletme hakkında yeterli bilgi sahibi olmak için yeterli değildir. Çünkü bulunan oranlar, sektör ortalamaları ele alındığında daha anlamlı ve isabetli çıkarımlar yapmaya sebep olacaktır. Diğer oranlarda olduğu gibi borsa performans oranlarında da daha detaylı bilgiler elde etmek için diğer finansal oranlardan faydalanmak daha sağlıklı sonuçlara verecektir.

Yaygın olarak kullanılan piyasa performans oranları Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6: Yaygın Kullanılan Piyasa Performans Oranları

Oran Türü/Temel Amacı	PİYASA PERFORMANS ORANLARI
Alt Bileşenler	
Hisse Başına Kâr	$\frac{\text{Top. Net Dön. Kârı}}{\text{His. Sen. Sayısı}}$

Bu oran ile işletmenin vergiden sonraki kârının hisse sayısına bölünmesi ile bulunur. Bu oranın hesaplanması ile dönem net kârından hisse senedi başına ne kadar getiri elde edildiği görülecektir.	
Hisse Başına Temettü	$\frac{\text{Top. Dağıtılabilir Kâr}}{\text{His. Sen. Sayısı}}$
Bu oran hem hissedarlar hem de yatırım yapacak olan kişiler için önemli bir orandır. Bu oran piyasa verileri ile karşılaştırılarak firmaya yatırım yapılıp yapılmaması yönünde yönlendiren bir unsur olacaktır. Sektör ve piyasa verileri bu oran için önemlidir.	
Temettü Getirisi	$\frac{\text{His. Başına Temettü}}{\text{His. Piy. Fiyatı}}$
Şirket ortaklarının genellikle ilgilendiği bir diğer oran ise temettü verimliliği oranıdır. Bu oran ile temettüden elde edilecek tutar belirlenmeye çalışılmaktadır. Oranın büyüklüğü verimliliğin yüksek olacağı anlamını taşır. Gelişmiş ülkeler için bu oran %2 civarında çıkmaktadır.	
Fiyat – Kazanç Oranı	$\frac{\text{His. Başına Piy. Fiyatı}}{\text{His. Başına Kâr}}$
Bu oran ile işletmeye yatırım yapmış olan kişilerin bir hisseye karşı ne kadar kâr yaptığı görülmektedir. Oranın düşük bir değer çıkması istenir ve yorumlanabilmesi için sektör ortalamasına bakmak daha anlamlı olacaktır. Gelişmiş ülkeler için bu oran genellikle %15 çıkmaktadır.	
Piyasa Değeri / Defter Değeri Oranı	$\frac{\text{İşl. Top. Borsa Değeri}}{\text{Öz Kay. Top.}}$
Genellikle bu oran hissenin satılması ya da elde tutulmasına karar vermek için kullanılan bir orandır. Bu oranın yüksek çıkması hisse senedinden kazançlı olduğu ve satılması gerektiği anlamı çıkarılabilir. Diğer oranlarda da olduğu gibi sektör ortalamasına bakılması daha anlamlı yorumlama imkânı tanıyacaktır.	

6. SONUÇ

Şüphesiz iyi bir yönetici eylemlerinde, kararlarında reaktif değil proaktif bir duruş sergilemelidir. Bir diğer ifade ile işletmesinde sorun veya sorunlar çıkmadan evvel bunlara tedbir almayı asgari düzeyde de olsa bilmelidir. Şayet yöneticilerin, mali verileri anlamada, analiz etmede ve yorumlamada eksiklikleri varsa finansal sorunlara dönük tedbirler konusunda doğru bir çözüm yolu bulamayabilir. Reaktif bir duruş sergilemek zorunda kalacak olan bu yöneticinin başarısı azalacaktır. Bu durumda yöneticinin mali tablo okuryazarlığı bilgisini artırması ancak her halükarda mali müşavire başvurması yerinde bir davranış olacaktır.

Mali tablolar birçok konuda kullanıcılarına detaylı bilgiler sunmaktadır. Bu bilgiler mali tablo okuryazarlığı ile anlaşılacaktır. Bu okuryazarlık kolaylıkla elde edilebilir bir nitelik arz etmezse de işletmeyle ilgili karar verici konumunda olan hemen her kesimin mali tablo okuryazarlık düzeyini artırıcı faaliyetler içinde olması önemlidir. İşletmelerin sürdürülebilirliğinde kararların başarısının payı büyüktür ve bu da mali tablo okuryazarlığının düzeyiyle doğrudan ilgilidir.

Bilgiye erişimin çok kolay olduğu günümüzde, mali tablo okuryazarlığını elde etme imkânları artmıştır. Ancak bu okuryazarlıkta, temel muhasebe ve finans bilgilerinin gerekli olduğu ve bu bilgilerin kısa sürede hazmedilmesinin ise mümkün olmadığı bilinmelidir. Dolayısıyla hem emek ve hem de zaman açısından konunun ciddiyet arz ettiği unutulmamalıdır.

Finansal analiz tekniklerinin, mali tablo okuryazarlığı açısından önemi tartışılmaz bir gerçektir. Bu tekniklerden özellikle oran/rasyo analizleri hesaplanması, anlaşılması ve yorumlanması kolay olan bir tekniktir. Hemen hemen her karar verici kesim, bilanço ve gelir tablosundan faydalanarak işletmeyi likidite, borçlanma, verimlilik ve kârlılık gibi çok çeşitli

yönlerden anlamaya yarayan oranları hesaplamakta ve bulunan sonuçlara göre kararlar almaktadır.

Türkiye'deki illerin büyük çoğunluğunda SMMM Odası; bütün illerinde üniversite ve hemen bütün ilçelerinde de mali tablo okuryazarlığına dönük bilgi veren akademik birimler ve uygulayıcılar bulunmaktadır. Bir program dâhilinde ülkenin her tarafındaki işletme yetkililerine, öğrencilere, yatırımla ilgili olanlara vs. temel düzeyde mali tablo okuryazarlık eğitimi verilebilir. Mali tablo okuryazarlığı yine çok temel düzeyde liselerde seçmeli dersler içerisine konulabilir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan Nalan ve Tenker Nejat (2001). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*, Gazi Kitabevi, ISBN: 975-7313-36-X
- Akgüç Öztin (1995). *Mali Tablolar Analizi*, Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayın No: 16, Avcıol Basım, 9. Baskı, ISBN: 975-7429-04-X
- Arat Emin (2005). *Finansal Analiz Aracı Olarak Oranlar İlkeler ve Yorumlar*, Marmara Üniversitesi Nihat Soyer Eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul, No: 531/764 ISBN: 975-7697-47-8
- Bakır Hasan ve Şahin Cumhuri (2009). *Yöneticiler için Finansal Tablolar Analizi*, Detay Yayıncılık, Ankara, ISBN: 978-9944-223-93-5
- Bektöre Sabri, Çömlekçi Ferruh ve Sözbilir Halim (2015). *Mali Tablolar Analizi*, Nisan Kitabevi, ISBN: 978-975-6428-28-3
- Çabuk Adem ve Lazol İbrahim (2016). *Mali Tablolar Analizi*, Ekin Yayınevi, ISBN: 978-605-327-422-3
- Çetiner Ertuğrul (2000). *İşletmelerde Mali Analiz*, Gazi Kitabevi, ISBN: 975-7373-64-5
- Demir Mehmet ve Alpan Nesrin (2012). *Finansal Tablolar ve Analiz Teknikleri*, Sivas, Basılmamış Ders Notları.
- Gündoğdu Aysel (2021). *Uygulamalı Finansal Tablolar Analizi*, Gazi Kitabevi, Ankara, ISBN: 978-625-7855-25-9F
- Kalmış Halis ve Dalgın Burcu (2010). "Muhasebe Bilgilerinin Karar Almada Kullanımının Önemi ve Çanakkale'de Faaliyet Gösteren Sanayi İşletmelerinde Bir Uygulama", Muhasebe ve Finansman Dergisi, (46), 112-128. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mufad/issue/35625/395939>
- Omağ Aclan (2015). "Yüzde Yöntemi İle Analiz Ve Gıda Sektörüne Yönelik Bir Uygulama", Finansal Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi, 6(11), 65-82, <https://doi.org/10.14784/JFRS.2014117328>
- Örten Remzi, Kaval Hasan ve Karapınar Aydın (2012). *Türkiye Muhasebe – Finansal Raporlama Standartları (TMS - TFRS) Uygulama ve Yorumları*, Gazi Kitabevi, 6. Baskı, ISBN: 978-9944-165-18-1
- Türkiye Muhasebe Kurulu Üyeleri Komisyonu, *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS/IAS) ile Uyumlu TMS ve TFRS*, Gurup Matbaası, 2006, TMSK Yayınları -1.

İnternet Kaynakları

<https://www.kgk.gov.tr>

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6102.pdf>

<https://www.ismmmo.org.tr/Mevzuat/Yonnetmelikler--148>

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4650&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

<https://foy.tbb.org.tr>